

Motion S – För demokratins och kulturens ställning 2: Ökad tillit och gemenskap behöver en stark folkbildning

Den historiska erfarenheten lär oss att demokratin lätt råkar i vanrykte och kris om samhället inte förmår värna om människors trygghet och välfärd. För Socialdemokraterna är demokratin därför en fråga om människovärde. Och människovärde, det är de politiska friheterna, rätten att fritt få uttrycka sin mening, rätten att få kritisera och bilda opinion. Människovärde, det är rätten till hälsa och arbete, utbildning och social trygghet. Människovärde, det är rätten och den praktiska möjligheten att tillsammans med andra forma framtiden. Dessa rättigheter – demokratins rättigheter – kan inte tillåtas vara förbehållna bara ett visst skikt av samhället. De måste vara hela folkets egendom.

Kontroll över sitt eget liv, tillit till andra, inflytande och delaktighet i samhället är centrala områden för att uppnå ett gott liv. Kontroll och inflytande är faktorer som är intimt sammanknippade med den enskildes självförtroende och självkänsla. När individer och grupper upplever att de saknar kontroll och inflytande över sina egna livsvillkor och utvecklingen av samhället i stort uppstår en känsla av utanförskap och maktlöshet.

På en mer övergripande nivå anknyter kontroll, delaktighet och inflytande till det som brukar benämnas social hållbarhet i ett samhälle. Social hållbarhet fokuserar på fördelningen av resurser mellan människor. Tonvikt läggs på rättviseaspekter som jämlikt, ekonomiskt, socialt, kulturellt och politiskt deltagande.

Delaktighet och deltagande i form av demokratiska val och engagemang i det civila samhällets olika föreningar och sammanhang är påtagligt lägre i grupper med lägre socioekonomisk status, det gäller för riket såväl som för Gävleborg. Social oro med våld och destruktiva handlingar bottnar ofta i bristande känsla av delaktighet, med känslor av utanförskap, diskriminering, frustration och maktlöshet, även i detta avseende kan en negativ utveckling skönjas.

Kultur, fritid och idrott utgör i hög grad Sveriges infrastruktur för gemenskap, identitetsskapande och delaktighet. Många människor deltar fortfarande i aktiviteter och verksamheterna når ut i stora delar av landet. Men de senaste 20-30 åren har de klassiska folkrörelserna tappat stora grupper av medlemmar och engagemanget ser annorlunda ut. Många väljer att engagera sig i sakfrågor och under kortare perioder. Dessutom ser vi en allt starkare trend där klassbakgrund påverkar föreningsdeltagandet. Det finns ljuspunkter men även stora problem.

Möjligheten att delta i kultur-, idrotts- och föreningslivet blir alltmer ojämnt. Andelen barn och unga som deltar i föreningsidrott minskar, och likaså andelen unga som besöker bibliotek, kulturaktiviteter eller en fritidsgård. Barn till högutbildade deltar i högre utsträckning i kulturskolan och högutbildade besöker i större utsträckning kulturens institutioner. Barn och unga med annat modersmål än svenska halkar efter i läsning och skolresultat. Kulturlokaler stängs ner och institutioner når inte ut, vilket särskilt drabbar mindre orter.

Kulturen saknar scener och platser där kulturutövarna kan ägna sig åt skapande. Idrotten, framför allt i våra större städer, brottas med brist på idrottsanläggningar. Föreningslivet får allt svårare att hitta lokaler till rimliga priser. Att studieförbunden nu är under attack riskerar ytterligare kulturens lokaler och mötesplatser, framför allt i glesbygd.

Demokratins och kulturens ställning i Gävleborg kan inte längre tas för given. I ett antal avseenden har värden som yttrandefrihet och konstnärlig frihet i praktiken ifrågasatts. Inflytande och delaktighet samt handlingsutrymme begränsas därtill av kränkningar av individer och grupper.

Socialdemokraterna inriktar därför ansträngningarna på att främja alla individers möjligheter till kontroll, inflytande och delaktighet i samhället och i det dagliga livet. Insatser behöver göras på en bredd av områden, men särskilt fokus läggs på att skapa förutsättningar för kontroll, inflytande och delaktighet genom att främja ett mer jämlikt deltagande i och utövande av kultur och folkbildning i Gävleborg, över hela livscykeln.

Ökad tillit och gemenskap behöver en stark folkbildning

Jämlika livsvillkor är en förutsättning för tillit. Stora sociala skillnader riskerar att skapa motsättningar och minskar möjligheten till identifikation mellan grupper i samhället, vilket är förutsättningen för solidaritet och sammanhållning. Nivåerna av tillit varierar mellan olika grupper av människor i Gävleborg. Lägst grad av tillit finns bland människor i utsatta positioner. Personer med låg utbildning, som lever i ekonomisk utsatthet och som har sämre hälsa har överlag en lägre grad av tillit än personer som har en socioekonomiskt starkare position. Yngre litar i lägre utsträckning än äldre på andra. Överlag är nivån av tillit något lägre i Gävleborg än i riket.

Skillnader i livsvillkor och tillit påverkar vilka som deltar i val och vilka som inte deltar. Unga män, utrikes födda och personer med låg utbildningsnivå, låga inkomster och svag ställning på arbetsmarknaden deltar i val i lägre utsträckning än andra och riskerar därmed att i lägre grad få sina intressen tillgodosedda. Människor som bor i socioekonomiskt utsatta områden upplever sig ha sämre möjligheter att påverka, har sämre kunskaper om hur det politiska och demokratiska samhällslivet fungerar samt har ett lägre förtroende för myndigheter och offentliga verksamheter.

Det finns anledning att uppmärksamma och motverka sjunkande grader av mellanmänniskt förtroende samt tillit till och deltagande i samhällslivet bland länsborna. Folkbildning stärker demokratin och gör fler delaktiga i samhällsutvecklingen, vilket också bidrar till en god livsmiljö, attraktiva platser och en tillgänglig region. I skärningspunkten mellan den regionala jämlikhetsutredningen och den regionala utvecklingsstrategin utarbetas en regional folkbildningsstrategi vilken ska stärka värden som tillit och delaktighet samt platsattraktivitet och öppenhet. Särskilt angelägen är en sådan strategi i nuvarande läge, när folkbildning i länet hotas.

Undertecknade föreslår i enlighet med det ovan anförda:

1. Att Region Gävleborg utarbetar en regional folkbildningsstrategi som ska ge riktning för det övergripande arbetet med folkbildningsfrågor i länet och bidra till ökad kunskap, dialog och samsyn mellan regionala och lokala aktörer och folkbildningens aktörer.
2. Att strategin fastställs senast våren 2026.

Gävle 2024-01-23

Eva Lindberg, Socialdemokraterna

Jan Lahenkorva, Socialdemokraterna

Marie-Louise Dangardt, Socialdemokraterna

Daniel Hermansson, Socialdemokraterna

Lena Åman, Socialdemokraterna

Kristoffer Hansson, Socialdemokraterna

Bente Sandström, Socialdemokraterna

Hans Hellström, Socialdemokraterna